

MOLIYAVIY HISOBOTLARNI TUZISH VA TAQDIM ETISH

Djalolova Dilnoza - SamISI 3-bosqich talabasi

ulugbekrajabov@gmail.com +998940866837

*Zaripova Sayohat Zafarovna -Boshqa tarmoqlarda
buxgalteriya hisobi va audit kafedrasida assistenti*

Annotatsiya

Moliyaviy hisobotlar korxonaning moliyaviy holatini va uning iqtisodiy faoliyatini aks ettiradigan muhim hujjatlardir. Ular kompaniyaning daromadlari, xarajatlari, aktivlari va majburiyatlarini to'liq va aniq ko'rsatadi. Moliyaviy hisobotlarni to'g'ri va o'z vaqtida tuzish, tashkilotning moliyaviy barqarorligini ta'minlash, investorlar va kreditorgarchalarga ishonch hosil qilish, shuningdek, soliqlarni to'g'ri hisoblashda katta ahamiyatga ega. Maqolada moliyaviy hisobotlarni tuzish jarayoni, ularni tartiblash va tahlil qilishning asosiy usullari ko'rib chiqiladi. Hisobotlarning aniqligi, to'g'riligi va o'z vaqtida taqdim etilishi kompaniyaning uzoq muddatli muvaffaqiyatiga ta'sir qiladi. isobi va aud

Kalit so'z; Moliyaviy hisobotlar hisob kitob aktivlar daromatlar xarajatlar soliq hisoboti boshqaruv qarorlari tahlil investitsiyalari

Kirish

Moliyaviy hisobotlar — bu korxonaning moliyaviy faoliyatini aks ettiruvchi rasmiy hujjatlardir. Bu hujjatlar kompaniyaning ish faoliyatini tahlil qilishda, qarorlar qabul qilishda va moliyaviy natijalarni baholashda yordam beradi. Hisobotlar asosan quyidagi asosiy hujjatlardan iborat: balans hisobi, daromadlar va xarajatlar hisoboti (P&L hisobi), pul oqimlari hisobi va o'zgarishlar hisoboti. Moliyaviy hisobotlarni tuzish jarayoni — bu nafaqat hisobotlarni yaratish, balki ularni to'g'ri tartibda joylashtirish va tahlil qilishni ham o'z ichiga oladi.

Moliyaviy Hisobotlarning Turlari

1. **Balans Hisobi (Balance Sheet):** Korxonaning mavjud aktivlari, majburiyatlari va kapitalini ko'rsatadi. U moliyaviy holatni aniq va to'liq tasvirlashga yordam beradi.

2. **Daromadlar va Xarajatlar Hisoboti (Income Statement):** Kompaniyaning ma'lum bir davr mobaynida olingan daromadlar va ularni ishlab chiqarishda sarflangan xarajatlarni aks ettiradi. Bu hisobot daromadning qancha qismini foyda yoki zarar sifatida olish mumkinligini ko'rsatadi.

3. **Pul Oqimlari Hisoboti (Cash Flow Statement):** Kompaniyaning pul oqimlarini ko'rsatadi. Bu hisobot, ayniqsa, kompaniyaning likvidlik darajasini aniqlashda muhimdir.

4. **O'zgarishlar Hisoboti (Statement of Changes in Equity):** Kompaniyaning o'z kapitalidagi o'zgarishlarni ko'rsatadi. Bu hisobotda aksiyalarni chiqarish, dividendlar to'lash yoki zararlarni qoplash kabi harakatlar ko'rinadi.

Moliyaviy Hisobotlarni Tuzish Jarayoni

Moliyaviy hisobotlarni tuzish uchun quyidagi bosqichlar amalga oshiriladi:

1. **Ma'lumotlarni yig'ish:** Hisobotlarni tuzishdan oldin, barcha moliyaviy ma'lumotlar (aktivlar, majburiyatlar, daromadlar va xarajatlar) to'planishi kerak. Bu ma'lumotlar ko'pincha tashkilotning ichki buxgalteriya tizimi yoki elektron hisobot tizimlari orqali yig'iladi.

2. **Hisob-kitoblarni amalga oshirish:** Olingan ma'lumotlarga asoslanib, kerakli hisob-kitoblar amalga oshiriladi. Bu jarayonda barcha daromadlar va xarajatlar to'liq aks ettirilishi, aktivlar va majburiyatlar balanslanishi kerak.

3. **Hisobotlarni tuzish:** Hisob-kitoblar asosida balans hisobi, daromadlar va xarajatlar hisoboti va boshqa moliyaviy hujjatlar tuziladi. Har bir hisobot turi o'ziga xos tarkibga ega bo'lib, kompaniyaning turli moliyaviy holatini aks ettiradi.

4. **Tartibga solish va tahlil qilish:** Hisobotlar tuzilgach, ular tartibga solinishi va tahlil qilinishi kerak. Hisobotlarning aniq va to'liq bo'lishi kompaniya rahbarlari, investorlar va soliq organlari tomonidan baholanishi uchun muhimdir.

Moliyaviy Hisobotlarni Tartiblash

Moliyaviy hisobotlarni tartiblash — bu ularni aniq, oson tushunarli va tizimli tarzda joylashtirishni anglatadi. Hisobotlarni tartibga solish jarayonida quyidagi asosiy nuqtalar e'tiborga olinadi:

1. **Hisobotlarning Davriyligi:** Moliyaviy hisobotlar odatda yil yakunida tuziladi, lekin har chorakda (kvartal) ham tuzish mumkin. Hisobotlarning davriy bo'lishi ularning solishtirilishini osonlashtiradi.

2. **Hisobotlarni Vaqtida Taqdim Etish:** Hisobotlar belgilangan muddatlarda taqdim etilishi kerak. Moliyaviy hisobotlarni o'z vaqtida taqdim etish investorlar va boshqa manfaatdor tomonlar uchun muhimdir.

3. **Hisobotlar Tartibiga Amal Qilish:** Hisobotlarning tartibi bilan bog'liq turli me'yoriy hujjatlar va standartlarga rioya qilish zarur. Masalan, Xalqaro Moliyaviy Hisoboti Standartlari (IFRS) yoki Amerika Buxgalteriya Hisobi Standartlari (GAAP).

Moliyaviy Hisobotlarni Tahlil Qilish

Moliyaviy hisobotlar nafaqat tuzilishi, balki tahlil qilinishi ham zarur. Hisobotlarni tahlil qilish orqali quyidagi maqsadlar amalga oshiriladi:

1. **Kompaniyaning Moliyaviy Holatini Baholash:** Moliyaviy tahlil yordamida kompaniyaning rentabelligi, likvidligi va qarz yukini aniqlash mumkin.
2. **Boshqaruv Qarorlari Qabul Qilish:** Tahlil natijalari kompaniya rahbariyatiga moliyaviy strategiyalarni ishlab chiqishda yordam beradi.
3. **Investorlarga Ma'lumot Ta'minlash:** Moliyaviy tahlil investorlar uchun kompaniyaning investitsion jozibadorligini ko'rsatadi.

Xulosa

Moliyaviy hisobotlarni to'g'ri tuzish va tartibga solish, har qanday tashkilotning muvaffaqiyatli faoliyat ko'rsatishining asosidir. Hisobotlar nafaqat kompaniyaning moliyaviy holatini baholash uchun, balki boshqaruv qarorlarini qabul qilishda, investorlar va kreditorgarchalar uchun ishonch yaratishda ham muhimdir. Hisobotlarni aniq va o'z vaqtida taqdim etish — bu kompaniyaning o'sishi, barqarorligi va muvaffaqiyati uchun kalit hisoti.

ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasining "Buxgalteriya hisobi to'g'risida"gi Qonuni.
2. "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi PF-4947-sonli Farmoni.
3. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – Toshkent: "O'zbekiston" NMIU, 2017. – 56 b.
4. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. – Toshkent: "O'zbekiston" NMIU, 2017.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 19-sentabr PQ-3946-sonli "O'zbekiston Respublikasida auditorlik faoliyatini yanada rivojlantirish choratadbirlari to'g'risida"gi qarori